

l'Abellerol

30 anys d'associacionisme ornitològic

El cap de setmana del 18, 19 i 20 de novembre l'Institut Català d'Ornitologia va celebrar el 30è aniversari de l'entitat a la ciutat de Girona. L'acte va aplegar prop de 200 persones al Centre Cultural la Mercè.

David Estany

Taula presidencial dels actes commemoratius de l'ICO a Girona.

L'Institut Català d'Ornitologia va celebrar el 30è aniversari de l'associació el passat mes de novembre. Els actes principals van tenir lloc al Centre Cultural la Mercè de Girona el dissabte, dia 19, amb l'assistència d'unes 200 persones. Es van impartir diverses conferències a càrrec d'investigadors de gran renom internacional com el Dr. Francisco Pulido, que va parlar de la resposta dels ocells migratoris davant el canvi climàtic; el Dr. Anders Pape Møller, que ho va fer sobre els estudis d'ocells a llarg termini, i el Dr. Jeremy Greenwood que va fer una exposició sobre el paper dels ornitòlegs afeccionats en l'obtenció de

dades útils per a la ciència i la conservació. L'aniversari va servir també per fer un repàs històric dels orígens de l'ICO i un relat resumit de la història moderna de l'anellament a Catalunya a través d'un recordatori del que han estat les principals zones d'anellament: la plana de Vic, el Bages, els Pirineus, el delta de l'Ebre, els Aiguamolls de l'Empordà, Tiana, o l'àrea suburbana de Barcelona. Un dels actes que va despertar més expectatives va ser la presentació de l'Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern. Aquest és el nou gran projecte de l'ICO que començarà el 2006-2007 i que s'ha previst realitzar en tres hiverns consecutius. En el decurs de la

Sumari

Editorial	
30 anys de l'ICO	2
Notícies.....	3
• L'ICO realitza diverses activitats a Mèxic	
• El nou Reglament Intern	
• Aprovat un projecte sobre incendis	
• Marcatge de gavians amb anelles de color	
30 anys d'associacionisme ornitològic	4
Arrenca l'Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009	9
Resultats de la campanya de tardor 2005 al canyissar de Sebes (Flix)	10
Novetats avifaunístiques	
• Crònica Ornitològica Setembre - Desembre 2005	11
• Noves espècies anellades: Tord de Naumann <i>Turdus naumanni naumanni</i>	14
Novetats bibliogràfiques	
• <i>Shorebirds of North America. The photographic guide</i>	15
Agenda	16

trobada es van atorgar diversos guardons a persones i institucions que han tingut un paper rellevant en aquest període de la història de la nostra entitat.

l'Abellerol

Butlletí de contacte del
Institut Català d'Ornitologia

núm. 27

hivern 2005 /2006

Comitè Editorial

Raül Aymí
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions

David Bigas, Ricard Gutiérrez,
Carles Barriocanal

Col·laboradors

David Bigas, Abel Julien,
Marc Olivé, Sergi Sales,
Xavier Tomás, Francesc Uribe

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia

Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2006 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

30 anys de l'ICO

Sens dubte, l'ICO d'ara és més professional i funciona millor que el Grup Català d'Anellament de fa 30 anys, però tots els vells ornitòlegs que van tenir la sort d'estar presents en les primeres passes del GCA tenen un avantatge sobre els qui han arribat més tard: han pogut tastar la intransferible sensació de ser pioners en un camp que era verge al nostre país. En un context de profunds canvis socials i de transició en tots els àmbits, un grup de persones es dedicava a estudiar els ocells mitjançant l'anellament, inicialment amb més voluntat que coneixements.

Durant el període de canvis, aquests autèntics *amateurs* descobrien que calia generar una metodologia de treball rigorosa i que era fonamental establir uns mecanismes de transmissió de coneixements. La recerca constant per fer les coses cada vegada millor era una mena de màxima no escrita que semblava obsessionar aquest grup. Al cap d'uns primers anys de perseverança on l'única satisfacció sovint era haver anellat més ocells que l'any anterior, es van començar a veure els primers fruits de la feina ben feta: arribaven els primers suports oficials, l'associació començava a ser reconeguda dintre del món ornitològic i el nombre de socis feia veure que érem alguna cosa més que un grup d'amics que sortia a veure ocells els caps de setmana.

Així, van arribar coses tan increïbles com contractar una persona a temps complet per fer la feina administrativa! Deixàvem d'haver d'aprofitar els caps de setmana o les nits per fer balanços, dissenyar publicacions, tramitar recuperacions o fer trucades a morosos. Encara ens trobàvem en aquella llunyana era pre-internet, en la que s'havien de fer manualment moltes tasques que avui en dia solucionem ràpidament de forma electrònica -com escriure cartes, posar segells o fer fotocòpies-, així que la descàrrega i professionalització de la feina administrativa va ser providencial. Aquest fet probablement va tenir una influència que mai no hem reconegut prou.

Com un vehicle que comença a lliscar per un pendent, semblava que poc a poc agafàvem més velocitat, mentre inconscientment anàvem escrivint pàgines de la història de l'ornitologia a Catalunya. Se signaven nous contractes amb les administracions, se subvencionaven campanyes, s'arribava a acords per publicacions i el nombre de persones contractades per l'associació creixia mentre arribava el següent gran revulsiu: l'Atlas, que va propiciar la connexió massiva del món ornitològic català amb els anelladors del Grup Català d'Anellament i va esdevenir un factor clau de l'èxit dels anys recents. L'Atlas ens va permetre, a més, demostrar-nos a nosaltres mateixos que som capaços de fer les coses molt ben fetes. La recompensa final va arribar en la forma d'una sala d'actes de la Fundació Territori i Paisatge plena a vessar i amb la presència de personalitats rellevants.

Molt poc temps després d'aquell punt àlgid, hem celebrat els nostres 30 anys de vida. Han estat uns anys intensos, en els que hem comès errors i en els que no s'han assolit algunes fites que ens havíem marcat, però en els que hem guanyat gran experiència. Hem après moltes coses, entre elles que per aconseguir una finalitat cal tenir un pla de treball ben definit. Però cal recordar que la il·lusió, la permanent autoexigència i la feina rigorosa han estat constants al llarg d'aquests 30 anys i és de sentit comú que vulguem mantenir aquesta forma de treballar. Per tant, en les nostres aspiracions de futur, no ens hem d'oblidar mai de mirar enrere perquè ja tenim un gran passat.

NOTÍCIES

L'ICO realitza diverses activitats a Mèxic

Anellament d'un colibrí

Durant els darrers mesos de l'any passat l'ICO va signar un conveni amb la Universitat de Guadalajara (UDG, Mèxic) pel qual la nostra entitat col·laborarà en el camp de la formació i la investigació ornitològica. Entre les accions que estan previstes dins del conveni, s'inclouen, entre altres, l'organització conjunta de cursos d'anellament a Mèxic i Amèrica Llatina, l'elaboració de manuals que permetin difondre en aquest país les tècniques d'identificació i datat d'ocells, i fomentar l'intercanvi de voluntaris, professors i tècnics entre ambdues entitats.

En el marc d'aquest conveni a finals de novembre i principis de desembre de 2005, l'ICO va realitzar el *II Taller de Monitoratge d'ocells Mèxic-Catalunya*. Aquest taller es va realitzar a l'Estació científica de la Joyas (Reserva de la Biosfera Sierra de Manatlán, Jalisco). Es va centrar, especialment, amb els mètodes d'i-

dentificació, sexat i datat d'ocells i va comptar amb l'assistència de 20 alumnes de 8 estats de la República. El curs es va fer gràcies al suport de la Comisión Nacional de Áreas Naturales Protegidas, la Reserva de la Biosfera Sierra de Manatlán, la Fundación Manatlán para la Biodiversidad de Occidente A.C. i l'U.S. Fish & Wildlife Service.

Finalment, i també en el context del conveni amb la UDG i gràcies a la col·laboració de l'Institut Ramon Llull, el passat mes de desembre, es va fer una presentació de l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 dins del fòrum sobre ciència de la ciutadania de la Feria Internacional del Libro de Guadalajara. La iniciativa de l'atles català va ser molt ben rebuda, alhora que va ser un bon exemple per ressaltar la importància dels projectes de seguiment basats en la participació d'un gran nombre de voluntaris.

El nou Reglament Intern

En el moment de rebre aquest volum de l'Abellerol els socis de l'ICO ja haureu rebut la proposta de Reglament Intern que ha preparat la Junta Directiva. Tots els socis que ho vulgueu, podeu fer suggeriments i aportacions a aquest primer esborrany fins al dia 27 de març. Podeu enviar els vostres comentaris, tant per correu postal com per correu electrònic. En cas de fer-ho per correu postal, cal que envieu el vostre escrit a l'oficina tècnica de l'ICO a nom de la Junta Directiva; mentre que si escolliu el format electrònic podeu adreçar-ho directament a: junta@ornitologia.org.

Per facilitar-vos la feina de revisió també hem penjat una còpia de la proposta en Word al web (podeu accedir-hi des de l'enllaç següent: www.ornitologia.org/quisom/reglament.htm).

Un cop s'hagi exhaurit aquest primer termini i, com a mínim, 60 dies abans de la data de la propera assemblea (prevista pel cap de setmana del 10 i 11 de juny), us enviarem l'esborrany definitiu o les propostes de modificació. Tot seguit s'obrirà un termini de presentació d'esmenes de 30 dies al qual en seguirà un altre de 15 dies per fer contraesmenes. Finalment, les esmenes i contraesmenes seran sotmeses a votació el dia de l'Assemblea.

Aprovat un projecte sobre incendis

La Comisión Interministerial de Ciencia y Tecnología acaba d'aprovar el projecte "Dinàmica de la distribució dels ocells en paisatges mediterranis afectats per grans incendis forestals", en el que participaran l'ICO, el Centre Tecnològic Forestal de Catalunya i la Universitat de Girona. Aquest és el primer projecte d'investigació competitiu al que opta la nostra entitat i finalment li ha estat concedit. El paper de l'ICO en aquest treball es fonamenta en els coneixements adquirits en estudis sobre incendis i ocells i, sobretot, en el treball de tots els col·laboradors dels programes de seguiment, molt especialment en aquest cas, en l'atles de nidificants i el SOCC.

Marcatge de gavians amb anelles de color

En el marc d'un projecte de seguiment de la població de gavians argentats *Larus michahellis* als voltants de l'aeroport de Barcelona, s'ha efectuat un marcatge especial que consisteix en:

- Anella metàl·lica a la tibia dreta.
- Anella verda amb lletres blanques al tars dret.
- Pintura de color verd a diferents parts del cos.

S'agrairà que ens feu arribar qualsevol observació d'algun d'aquests individus, encara que només sigui possible veure el color de la pintura. També cal fixar-se bé en la situació de cada anella (alguns exemplars poden portar l'anella de PVC al tars esquerra). Convé indicar: Data, hora, localitat, activitat que realitza i, en el cas que s'estigui desplaçant, una petita indicació de quina direcció pren. La informació cal adreçar-la a: ico@ornitologia.org.

30è ANIVERSARI

30 anys d'associacionisme ornitològic

El cap de setmana del 18, 19 i 20 de novembre l'Institut Català d'Ornitologia va celebrar el 30è aniversari de l'entitat a la ciutat de Girona. Aquest esdeveniment va aplegar prop de 200 persones al Centre Cultural la Mercè, al casc antic de la ciutat.

Amb l'assistència d'unes 200 persones, l'Institut Català d'Ornitologia va celebrar el 30è aniversari de l'associació a la ciutat de Girona. La trobada es va iniciar divendres, dia 18, a la tarda amb una sessió d'anellament als estanys de Sils, on es van anellar 105 repicatons. Els actes principals van tenir lloc dissabte, dia 19, al centre cultural la Mercè. Després d'unes paraules de benvinguda, la conferència inaugural va anar a càrrec del Dr. Francisco Pulido, amb el títol "La resposta evolutiva i comportamental dels ocells migratoris davant el canvi climàtic". Aquesta exposició va mostrar les evidències i coneixements actuals sobre el canvi climàtic i com s'adapten els ocells migratoris pel que fa a la fenologia migratòria i també a la reproducció. La resposta dels ocells davant l'escalfament progressiu de la Terra no segueix els mateixos patrons en totes les espècies, i es van mostrar exemples comparatius entre migrants de llarga i curta distància i residents.

Un dels actes que va despertar més expectatives va ser la presentació del nou gran projecte de l'ICO, l'Atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern. Aquest treball començarà l'hivern 2006-2007 i s'ha previst realitzar en tres hiverns consecutius. Aquesta presentació va comptar amb la presència del Sr. Ramon Luque, Director General de Medi Natural; Jordi Sargatal, director de la Fundació Territori i Paisatge, i Albert Martínez, president de l'ICO. El nostre company Sergi Herrando va explicar les grans línies del projecte: el perquè d'aquest nou atlas, els nous reptes i les noves aproximacions metodològiques. L'atles dels ocells d'hivern planteja una sèrie de novetats interessants en comparació amb l'atles

Jeremy Greenwood, president del BTO, en el decurs de la seva intervenció.

de nidificants. Els ocells a l'hivern no tenen uns lligams territorials tan marcats com els que comporta la nidificació i la seva distribució i abundància pot variar molt d'un any a un altre o, fins i tot, dins d'un mateix hivern. Per aquest motiu caldrà controlar molt bé les variacions temporals dins el període d'estudi i això implicarà un disseny i metodologia particular. En concret, el programa SOCC s'incorpora plenament al projecte de l'atles hivernal com a principal eina de control de variacions temporals, generació de mapes d'abundància, estimes poblacionals i patrons ecològics, és l'anomenat mostratge intensiu. L'altre gran sistema de mostratge de l'Atlas ha de ser el de quadrats UTM 10x10 de forma extensiva, basat però, en visites en temps controlat. Més enllà d'aquests grans dos blocs, l'atles hivernal vol fer una aproximació singular als ocells marins, ja que alguns d'ells passen tot l'hivern en alta mar, pràcticament sense cap contacte amb la cos-

ta. Finalment, l'anellament ha de tenir un paper important en el projecte, ja que proporciona dades de gran interès, com ara les proporcions de sexes, d'edats o les mesures de condició física dels individus.

L'última exposició del matí va ser un repàs històric dels orígens de l'ICO, i un relat resumit de la història moderna de l'anellament a Catalunya a través d'un repàs de les principals zones d'anellament. Aquí va aflorar una certa nostàlgia, sobretot en veure fotografies d'anelladors en els seus inicis, alguns encara adolescents, avui transformats en anelladors veterans amb menys pèl i més canes ... Indrets com la plana de Vic, el Bages, els Pirineus, el delta de l'Ebre, els Aiguamolls de l'Empordà, Tiana o l'àrea suburbana de Barcelona han estat alguns dels escenaris on s'ha viscut el creixement de l'anellament d'ocells a Catalunya. Malauradament, l'estricta calendari del programa d'actes no va permetre que els ponents es recre-

essin en les seves explicacions i en alguns casos es van fer presentacions a correu.

A la tarda la sessió es va reprendre amb la conferència del Dr. Anders Pape Møller, titulada "El paper dels estudis a llarg termini dels ocells en la recerca i la conservació". L'il·lustre i prolífic científic danès va mostrar diversos exemples d'estudis on la utilització de dades de sèries llargues d'anys es van utilitzar per investigar aspectes de demografia de poblacions d'especial rellevància per a la conservació. Va parlar d'estudis efectuats a Dinamarca sobre el xatrac àrtic, les orenetes i l'astor, i l'esperarver. Aquests treballs van ser possibles gràcies a la feina persistent i perllongada d'ornitòlegs amateurs i exemplifiquen el paper de l'afecionat en estudis ornitològics moderns.

A continuació es va efectuar l'acte de repartiment de guardons que va comptar amb la presència de l'Honorable Conseller de Medi Ambient i Habitatge Sr. Salvador Milà, el Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Girona, Sr. Joan M. del Pozo i de l'Albert Martínez, president de l'ICO. Salvador Maluquer i Salvador Filella van rebre conjuntament un guardó per la seva tasca pionera en l'ornitologia i l'anellament científic d'ocells a Catalunya; la Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO/BirdLife), en reconeixement a la seva contribució al desenvolupament de l'anellament científic d'ocells a Catalunya i Jordi Giró i Isabel Martínez, per la seva dedicació i suport a l'anellament.

Com a cloenda, el Dr. Jeremy Greenwood, director del British Trust for Ornithology, va tancar la sessió amb la conferència titulada "Observant ocells per a la ciència i la conservació". Aquesta xerrada va ser una síntesi de la feina feta pel BTO en base a l'observació i participació desinteressada de milers de socis al Regne Unit. El Dr. Greenwood va explicar amb tota mena de detalls els projectes desenvolupats pel BTO en un exercici magistral de didàctica i escenificació no exempt del característic humor britànic. Al final de la

Andy Møller va parlar dels estudis a llarg termini.

seva xerrada va aportar idees i conceptes basats en la conservació i en la política agrària de la UE i en la necessitat que les associacions ornitològiques aportin evidències que convencin a la societat i als polítics que cal aplicar mesures efectives de conservació. Després de la xerrada unes 80 persones es van reunir en un restaurant a Fontajau; durant aquest sopar es van comentar els actes del dia amb un sentiment generalitzat de satisfacció. Els actes commemoratius van acabar el diu-

menge amb una sortida amb barca des del port de Roses on es van poder albirar baldrigues balears i mediterrànies, gavots, gavinetes de tres dits, mascarells i dos becs de serra mitjans. Després de la sortida alguns afortunats van disfrutar de l'observació d'un sit blanc al cap de Creus i molts altres van fer una peregrinació col·lectiva als Aiguamolls de l'Empordà per observar una oca riallera grossa que hi havia al Cortalet. Tot plegat un cap de setmana que recordarem durant molt de temps.

Aspecte del centre cultural La Mercè durant la celebració.

30è ANIVERSARI 30 anys d'associacionisme ornitològic

RECONeixEMENTS ESPECIALS

En el decurs dels actes de celebració, l'Institut Català d'Ornitologia va agrair públicament l'esforç i dedicació a quatre persones i una entitat que han estat decisius en el desenvolupament de l'ornitologia a Catalunya. Els destinataris d'aquests premis suposen, a la vegada, un exemple de la trajectòria històrica d'aquesta disciplina al nostre país.

En primer lloc cal destacar el paper de Salvador Maluquer i Salvador Filella com a precursors de tota aquella formada d'ornitòlegs joves que uns anys més tard van fundar el Grup Català d'Anellament. Salvador Maluquer va iniciar l'anellament d'ocells a Catalunya amb el marcatge de les colònies d'agró roig al delta de l'Ebre el maig de 1957, i Salvador Filella, uns anys més tard, va fer el seguiment de les pare-

lles de cigonya blanca a les terres de Ponent i dels voltors al Pirineu i els Ports de Beseit.

En tot aquest procés inicial la Societat Espanyola d'Ornitologia va tenir un protagonisme important, sobretot com a nexa de contacte entre els primers interessats en els ocells i també aportant l'experiència i el material necessaris per potenciar els estudis de la migració mitjançant l'anellament.

La Isabel Martínez i el Jordi Giró representen tota la generació de joves ornitòlegs que els anys setanta i vuitanta van iniciar-se en l'anellament i que van fer d'aquesta activitat una causa amb una alta implicació personal. Tots els guardonats han contribuït d'una manera o altra al nivell actual de l'ornitologia i en especial de l'anellament a Catalunya.

SEO/BirdLife

SEO/ BirdLife va rebre un guardó en reconeixement al paper decisiu que va jugar en el desenvolupament de l'ornitologia moderna a Catalunya i, en especial, pel suport a l'anellament i als estudis de la migració dels ocells a l'Estat Espanyol.

És avinent recordar, que l'anellament científic modern a Catalunya es va iniciar en el si del Centro de Migración de Aves de SEO, situació que es va mantenir fins al 1985, és a dir, una tercera part de la nostra història. Cal agrair especialment que en aquells moments inicials del propi Centro de Migración de Aves, que els responsables de SEO fessin confiança a uns joves catalans que en molts casos no coneixien gaire i els donessin tot el suport necessari per desenvolupar aquesta activitat a Catalunya.

Salvador Maluquer i Salvador Filella

Salvador Maluquer i Salvador Filella han tingut per si mateixos un paper destacat en la història de l'ornitologia catalana. Des de la perspectiva de l'ICO, la seva principal contribució ha estat la creació de les condicions necessàries perquè la nostra entitat es creés i es desenvolupés.

Salvador Maluquer, a més de ser fundador de la SEO i un ornitòleg prestigiós, ha estat el primer anellador català. El 30 de maig de 1957 va anellar el primer ocell a Catalunya, va ser un poll d'agró roig a una colònia de cria, a l'illa de Buda (delta de l'Ebre). A més, va ser l'ànima de la llavors Secció Regional Catalana de la SEO, que pels anys 70 va iniciar un seguit de cursos d'ornitologia que varen subministrar la matèria primera del grup d'ornitòlegs del Museu de Zoologia de Barcelona. La seva rigorositat en el treball de camp i en la presa de dades; la seva paciència i pulcritud en la recerca bibliogràfica i especialment la seva humanitat i honradesa han estat i són encara un exemple per a les ornitòlogues i ornitòlegs catalans.

Salvador Filella va ser el màxim artífex de la Secció d'ornitologia del Museu de Zoologia de Barcelona. La seva principal virtut i mèrit va ser la formació, al principi dels anys 70, d'un grup de joves ornitòlegs que va crear tota una escola i que ha protagonitzat l'inici

David Estany

David Estany

Lliurament de guardons a Salvador Maluquer (dalt) i a Salvador Filella (baix) a càrrec del Conseller de Medi Ambient

Alejandro Onrubia va recollir el guardó atorgat a SEO/BirdLife.

David Estany

de l'ornitologia moderna al nostre país. Del grup del Museu de Zoologia en va sorgir el Grup Català d'Anellament, promotor del primer atlas d'ocells nidificants a Catalunya i els primers ornitòlegs professionals de Catalunya. Salvador Filella va crear tot un estil i una forma particular de treballar. La rigorositat en la presa de dades, l'obsessió per classificar i ordenar la informació pròpia dels anelladors i que ara caracteritza la nostra associació són de ben segur una herència de l'estil Filella.

Jordi Giró

Jordi Giró anellant un enganyapastors

Jordi Giró Amigó

Fa 30 anys que un noi ensenyava a Lluís Colom i a Salvador Filella un niu d'enganyapastors perquè n'anellessin els polls. El lloc era la finca de ca l'Andreu a Tiana, i el jove era el nostre company Jordi Giró.

El Jordi va començar la seva afició a l'estudi i anellament d'ocells amb el seu germà Francesc, però molt aviat es va centrar en el seguiment i marcatge dels ocells. L'any 1978 va començar a donar cursos d'anellament, i el Jordi va ser el primer mestre de molts dels anelladors avui en dia ja veterans de l'ICO. Quan les obligacions familiars i professionals li van impedir continuar la dedicació a l'anellament i l'estudi dels ocells a Tiana, va finançar aquesta activitat amb l'objectiu que la feina de seguiment de l'avifauna a la primera estació d'anellament de Catalunya no es perdés. Així, es va poder continuar la feina de camp, primer al llarg de 16 anys en el programa SYLVIA (abans MAP) de seguiment de les poblacions d'ocells, i després amb les campanyes de tardor, ja clàssiques, durant 7 anys. Aquestes campanyes, en les quals es feia un esforç important en la captura d'un ocell molt especial en la història de Tiana, com és el tallarol de casquet, van possibilitar la captura de més de 14.000 exemplars d'aquesta espècie. Gràcies al mecenatge de Jordi Giró s'ha pogut seguir anellant de forma continuada en l'estació més veterana de les nostres contrades i bressol de tota una generació d'anelladors que formaren una de les bases del Grup Català d'Anellament, l'actual ICO.

Isabel Martínez Vilalta

A la història de les associacions acostuma a haver-hi persones clau que han contribuït d'una forma decisiva al seu funcionament o projecció. Sovint són persones discretes, que passen desapercebudes, sense fer soroll.

Estan presents en els moments de glòria, però sobretot en les etapes més difícils i grises de la seva història on l'esperit de sacrifici, la perseverància i la fidelitat a l'esperit fundacional són imprescindibles per la supervivència de l'associació. Durant els seus 30 anys d'història, l'Institut Català d'Ornitologia ha tingut, i té encara, la sort de disposar d'un bon grapat de persones d'aquest perfil, gràcies a les quals la nostra institució ha sobreviscut als alts i baixos propis de les ONGs. Aquí es vol fer un homenatge a tots aquestes socias i sòcics a través del reconeixement a la persona que millor encarna la discreció, la fidelitat, la perseverància, l'esperit de sacrifici, la seriositat i la rigurositat en la feina. És tracta de la nostra companya Isabel Martínez. Durant més de 25 anys la Isabel ha estat membre de la Junta de l'associació amb funcions de responsabilitat quan encara no érem una ONG. S'ha encarregat pràcticament de tot: balanços, control d'anelles i anelladors, recuperacions, xarxes japoneses, fitxes de muda, correspondència, comptabilitat, publicacions, convenis, i sovint ha ofert casa seva per les reunions de la Junta Directiva. La Isabel, a més, ha estat i és una excel·lent anelladora i mestra d'anelladores i anelladors. La feina realitzada a l'Encanyissada, durant molts anys ha estat el punt de referència dels estudis sobre els passeriformes de canyissar i el preàmbul de les campanyes de llarga durada que van començar a Catalunya a partir dels anys noranta. Així mateix, aquesta estació ha estat també un dels indrets pioners a casa nostra en l'estudi de les estratègies de

muda d'algunes espècies poc conegudes i de la seva difusió entre els nous anelladors.

Agraïments

L'Institut Català d'Ornitologia vol agrair molt sincerament a totes les persones que van fer possible que els actes commemoratius del 30 aniversari de l'entitat fossin un èxit. En primer lloc esmentar les personalitats que, en representació de diversos estaments socials de Catalunya i entitats ornitològiques, van gravar un vídeo amb un missatge de felicitació. Són els següents: Molt Hble. Sr. Ernest Benach, president del Parlament; Sr. Joan Masagué cap del centre de recerca d'Oncologia del Howard Hughes Medical Institute de Nova York, Sr. Salvador Giner, president de l'Institut d'Estudis Catalans; Sr. Ramon Folch, president del consell social de l'UPC, Sr. Josep del Hoyo editor del Handbook of the Birds of the World; Sr. Joandomènec Ros, rector de la Universitat Catalana d'Estiu; Sra. Anna Omedes, directora del Museu de Ciències Naturals de Barcelona; Sr. Fernando Spina, president d'EURING fins l'any 2005; i el Sr. Eduardo Santana de l'Instituto Manantlán de Ecología y Conservación de México. D'altra banda, agraïm la participació als actes del Hble. Salvador Milà, conseller de Medi Ambient i Habitatge; el Sr. Ramon Luque, director general de Medi Natural; el Sr. Martí Boada, premi Global 500 de les NNUU; el Sr. Jordi Sargatal president de la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya i el Sr. Joan M. del Pozo, Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Girona. Enumerar aquí a tots i cadascun dels socis i sòcies, marits, mullers, amics i companys que van participar seria una tasca força feixuga; destaquem, però, la participació destacada de diversos membres de l'Ateneu Naturalista de Girona, els maldecaps i enrenou que va patir el nostre company Ponç Feliu, les facilitats i predisposició de l'Ajuntament de Girona, les correrries d'última hora de l'Anna Motis per efectuar les darreres gravacions de vídeo, el muntatge del vídeo del nostre amic Josep Maria Puig, els dibuixos del Toni Llobet, i el reportatge gràfic d'en David Estany. Demanem disculpes a tots aquells que d'una manera o altra vareu participar en aquesta celebració i que per raons òbvies no s'esmenten en aquesta secció; us preguem a tots els que hi vareu intervenir que us hi doneu per al·ludits. Moltes gràcies a tots.

Albert Martínez

Isabel Martínez

OPINIÓ 30 anys d'associacionisme ornitològic

L'ornitologia endreçada

Francesc Uribe

En Francesc Uribe és, probablement, una de les persones que millor coneix la trajectòria de la nostra entitat per la relació de molts anys, primer com a director del Museu de Zoologia (període 1990-97), i després des d'altres càrrecs al mateix museu.

Amb motiu del 30è aniversari, en Francesc fa una breu exposició sobre l'ICO.

MZB

Si en una prova d'associació m'haguessin plantejat com verbalitzaria el que sento per la gent de l'ICO hauria escrit el que heu llegit com a títol. Hi tinc dret a escapar-me per la tangent psicològica: amb vosaltres al costat he viscut tres etapes de la meua vida professional al museu: tècnic, director i ara de tècnic postdirector.

Recordo les bromes que ens fèiem per esbrinar si en el futur l'ICO (aleshores GCA) continuaria sent un apèndix tolerat al museu o si aquest, al contrari, acabaria aixoplugat sota les xarxes i escarapelles de l'ICO. Ara ja sabem que els projectes d'ambdues entitats tenen cartes de navegació autònomes, obertes està clar a les coincidències funcionals però sense absorcions ni OPA's. Sortosament.

No m'atreveixo a confegir anàlisis històriques de l'ICO. Em podria aventurar a fer retòrica, n'he après força, però seria injust. Jo només goso dir que l'ICO representa un cas d'organització amb èxit, un fenomen que hauria de ser examinat amb molta atenció.

Crec que hi ha dos ingredients a destacar en la trajectòria d'èxit de l'ICO. Són dos factors que a mi m'interessen, per bé que no endevino en quin percentatge poden haver contribuït a l'èxit. En primer lloc, hi ha el fet rellevant que l'organització va néixer a l'entorn d'una metodologia de treball, l'anellament científic, i que la potència actual de l'ICO està cuirassada per una munió de recursos metodològics i tecnològics que l'aclapara.

Això crea caràcter institucional, impregna la participació dels membres, atorga visibilitat extrema a les activitats i, sobretot, als resultats obtinguts. Tothom pot ser contribuent net als objectius de l'organització (tot just fa relativament poc es pot ser un simple soci de quota) i orienta amb precisió el disseny i prioritització d'objectius. El substrat metodològic, experimentat i en evolució, proporciona a l'ICO una solidesa i una fiabilitat idònies per adquirir com organització un rol de referència en la societat. Una meta somniada per moltes entitats.

L'altra mirada que faig de l'ICO m'apropa al seu caràcter d'entitat independent de l'administració. Sense entrar en polèmiques, em limito a creure que l'ICO també és un exemple d'èxit d'una organització privada que assimila funcions d'interès públic. No obstant, això no eximeix d'intentar perfeccionar l'invent. Els trenta anys d'existència de l'ICO testimonien un perfil que va molt més enllà d'atendre només als beneficis dels socis. L'ICO és un agent activíssim en la creació i interpretació de coneixement de la natura, en la provisió de recursos intel·lectuals i d'informació sobre sistemes naturals del nostre país. Crec en el valor exemplificador de l'ICO, en el seu patrimoni de fertilitat per a noves idees.

L'ICO mereix per part de l'administració un vot de confiança que es tradueixi en uns compromisos financers, a més llarg termini, per continuar endreçant l'ornitologia a Catalunya. Ignoro si ha de ser un contracte-programa o una nova modalitat de corresponsabilitat, però l'administració i l'ICO il·lustren un compromís que no pot ser conjuntural.

La crisi d'una generació?

Xavier Tomàs

En el marc dels 30 anys de l'associació, el nostre company Xavier Tomàs, soci fundador de l'ICO i anellador expert, exposa una visió personal de les noves generacions d'ornitòlegs i aficionats als ocells.

Jordi Sala

Hem estat d'aniversari, ens hem trobat un grapat de vells i nous amics per celebrar que ara fa 30 anys va començar, de forma oficial, la cursa d'un seguit d'entusiastes i enamorats dels ocells pel seu estudi i conservació.

Un dels actes més emotius d'aquesta jornada de celebració, almenys pels més veterans, va ser el recordatori històric dels pioners i les seves primeres accions. A banda de l'aspecte físic i estètic, que va produir més d'una rialla, demostrant l'inexorable pas del temps i de les modes, les fotos primerenques ens van recordar estampes d'un ornitòleg adult, o només major d'edat, envoltat de joves i nens, alguns dels quals eren presents a la sala.

La nostra generació va sorgir espontàniament, molts sense precedents familiars ni cap mena d'influència directa, i amb l'únic denominador comú de l'afició pels ocells i la natura. Molts dels veterans ens vàrem conèixer quan teníem entre 15 i 17 anys, fent sortides amb els més grans, que ens molts casos no ens passaven ni en 5 anys d'edat.

I això sembla que s'està perdent, o potser patim un lapsus de vocacions. Almenys és la sensació que ens va donar a alguns dels presents mentre comentàvem la sessió de fotos, en les quals es detectava aquesta mancança d'adolescents en les imatges més recents.

I no és que fa 30 anys les coses fossin més fàcils, tot al contrari. Llavors era molt més fàcil perdre's que trobar el camí quan t'aventuraves al delta de l'Ebre; o tenies més números de trobar fauna bípeda no desitjada, que no pas fauna alada al Prat de Llobregat; o t'havies de buscar la vida en cas de problemes a la plana de Lleida o als Pirineus, doncs no existien els ara imprescindibles mòbils i GPS; i si et quedaves aïllat a les Medes?...

Ja sabem que com en el cas dels nostres estimats ocells, ens està canviant la fenologia. Tot i que sembla que hem avançat l'edat d'aparellament i ampliat la plasticitat estacional, s'ha endarrerit i força la cerca de territori, construcció de niu i, evidentment, la posta i cria per a la nostra espècie, a més d'una davallada important de la productivitat. Encara que en el nostre cas no ha estat per influència del canvi climàtic.

Potser estem patint una floració com la del bambú, on després d'anys de vida sembla que tot mort, per tornar a revifar amb una força i vitalitat increïble i poblar la nostra terra un altre cop d'*Homo ornithologicus*. De fet, cada cop se'n veu més canalla quan ens trobem, i molta més que s'ha quedat amb avis i familiars. Però encara han de passar uns anys perquè aquests naturalistes en potència puguin carregar uns binocles al coll i sortir al camp sense la tutela i vigilància dels adults. No tots seguiran les passes i aficions dels seus progenitors, però de ben segur que uns quants sí que ho faran gràcies al coneixement inculcat i, per què no, a la genètica.

Esperem que aquesta manca de vocacions sigui només una apreciació personal, i que ben aviat aparegui aquest relleu, aquesta sang fresca tant necessària que segueixi i amplii el camí que hem obert entre tots. Aquesta explosió de joventut que admiri, estúdi i tingui cura del nostre estimat patrimoni ornitològic.

PROJECTES

Arrenca l'Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009

Després de l'èxit assolit amb l'Atles d'ocells nidificants (1999-2002), l'ICO ha endegat un projecte nou: l'atles dels ocells a l'hivern. La feina de camp començarà el novembre vinent i s'allargarà fins al febrer del 2009, amb els objectius que es detallen a continuació.

En el marc dels projectes de seguiment que l'Institut Català d'Ornitologia (ICO) està coordinant per conèixer l'avifauna de Catalunya, la seva evolució i els seus requeriments ecològics, el novembre vinent (2006) està previst iniciar el treball de camp de l'Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern. Aquest és un projecte ambiciós, que compta amb el suport del Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat de Catalunya i de la Fundació Territori i Paisatge de la Obra Social de Caixa de Catalunya. El segon semestre de l'any passat es van començar les feines de planificació d'aquest projecte i, entre d'altres, s'han definit els objectius del treball, que són els que es descriuen a continuació:

Distribució. Un dels objectius principals és conèixer les espècies presents a l'hivern a Catalunya i la seva àrea de distribució. Mentre que en el cas dels ocells reproductors ja es disposa de dos atles, la informació sobre els ocells a l'hivern és dispersa i sovint força parcial. Val a dir que l'atles dels ocells de Catalunya a l'hivern, a més dels ocells

terrestres, també preveu estudiar les espècies que en aquesta època són estrictament marines.

Abundància. S'elaboraran mapes d'abundància per a les espècies més comunes. En aquest atles s'obtindran mapes amb densitats absolutes (e.g. ind/km²) a partir de models que relacionin l'abundància de cadascuna de les espècies amb un conjunt de variables ambientals.

Variacions temporals. A diferència del període reproductor, a l'hivern moltes espècies poden variar notablement la seva àrea de distribució i abundància entre anys o, fins i tot, dins d'un mateix hivern, en resposta a les condicions meteorològiques de cada moment. L'atles dels ocells a l'hivern intentarà plasmar aquests canvis.

Contingents hivernals. En moltes espècies, les poblacions estivals i hivernals sovint no tenen res a veure. És per això que és necessari conèixer els efectius reals en aquest període de les espècies presents i, per aquesta raó un dels principals objectius serà estimar la població hivernal de cada espècie.

Variables demogràfiques. La manca d'un atles anterior dificulta molt quantificar tendències poblacionals. Malgrat tot, per algunes espècies es disposarà d'un curt registre de dades a partir del programa SOCC i en altres (p.e. aquàtiques) es podrà recórrer a censos realitzats des de fa força hiverns per obtenir tendències de les espècies presents.

Hàbitats. Es generaran dades descriptives de l'ecologia de les espècies a través de georeferenciació dels censos i de capes SIG amb variables ambientals. Això permetrà conèixer els ambients on es troba l'espècie, els seleccionats, els rangs altitudinals, etc., de forma similar com es va fer a l'atles d'ocells nidificants.

Conservació. La importància de Catalunya com a zona d'hivernada, i l'escassetat de treballs similars a la conca mediterrània recomana fer un esforç important per conèixer l'estat de conservació de les poblacions a l'hivern. Així, un dels objectius serà determinar l'estat de conservació de les poblacions hivernals en base la distribució, estima poblacional i tendència.

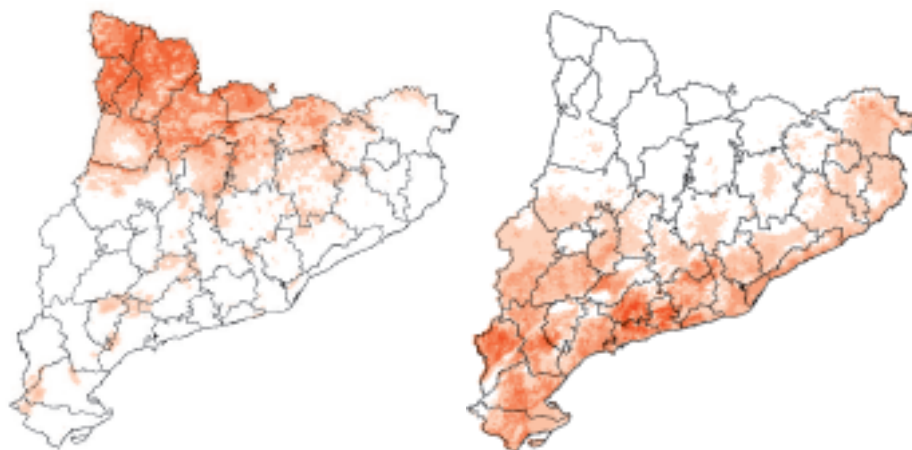

Figura 1 Mapa d'abundància hivernal de la cotxa fumada *Phoenicurus ochrurus* a partir de les dades d'hivern del SOCC (mitjana dels anys 2002-04) a la dreta, i mapa d'índex d'abundància publicat a l'Atles dels ocells nidificants de Catalunya 1999-02 a l'esquerra. A l'hora de comparar-los cal tenir present que el mapa de l'esquerra representa probabilitats d'aparició en un quadrat 1x1 km, mentre que el de la dreta representa ind/km.

PROJECTES **Atles dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009**

Metodologia

Les dades en les que es basarà aquest atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern tindran origen divers, i fonamentalment, com en el cas de l'Atles dels ocells nidificants, es basarà en el treball de voluntaris. En concret, les dades de l'atles tindran el seu origen en la metodologia que es descriu a continuació:

Mostreig estandaritzat dels 386 quadrats de 10x10 km en què està dividida Catalunya. Aquest mostreig permetrà generar els mapes de distribució. A la vegada, seran una de les bases per a futurs estudis de tendència. Així mateix, aportarà estimes poblacionals intuitives, molt importants per a espècies poc

comunes o que no disposin de seguiments específics.

Projecte SOCC. El projecte de seguiment d'ocells comuns de Catalunya (SOCC) serà la base per obtenir els mapes d'abundància. El projecte serà clau per calcular les estimes poblacionals en moltes espècies, generar descriptius ecològics, analitzar variacions temporals i detectar tendències al llarg dels anys. En aquest sentit, és important incrementar el nombre de SOCCs que es fan actualment a Catalunya, en especial en aquells sectors coberts de forma més deficient.

Estacions de cens d'1 hora amb telescopi des de la costa per als ocells

marins. Aquests censos no només permetran conèixer les espècies presents durant el període hivernal, sinó que també permetran generar els mapes d'abundància d'aquestes espècies.

Censos específics que es duen a terme amb regularitat des de fa anys a Catalunya (aquàtics del mes de gener, estèpiques...). Seran de gran utilitat per fer les estimes poblacionals i per analitzar les tendències al llarg dels anys d'aquests grups d'espècies.

Per més informació sobre el projecte vegeu www.ornitologia.org o truqueu a l'ICO 93 458 78 93.

LLUÍS BROTONS, JOAN ESTRADA I SERGI HERRANDO

CAMPANYES

Resultats de la campanya de tardor 2005 al canyissar de Sebes (Flix)

Marc Olivé fa un resum del que ha estat la tercera campanya de seguiment complet de la migració postnupcial a l'estació de Sebes, a Flix, la tardor de 2005. L'estació de Sebes és, per volum de captures, la segona més activa de Catalunya després de l'estació de Canal Vell al delta de l'Ebre.

Entre el 4 d'agost i l'1 de desembre de 2005 es va realitzar la catorzena campanya d'anejament per a l'estudi de la migració postnupcial de passeriformes al canyissar de Sebes, Flix (Ribera d'Ebre). Aquest és el tercer any consecutiu en què ha estat possible cobrir tot el període migratori. Es van utilitzar 14 xarxes japoneses, de 12 metres, que restaven obertes 6 hores, a partir de la sortida del sol, i 3 hores, abans de la posta, excepte quan les condicions meteorològiques ho impedièren.

Es van fer 6.847 primeres captures (mitjana de 57 diàries) i 965 controls, de 73 espècies diferents. Es tracta de xifres similars als anys anteriors si tenim en compte que durant el 2004 es van realitzar diverses sessions de trampeig

Xarxet
Anas crecca

d'orenetes en dormidor utilitzant la metodologia del Swallow Project, és a dir, amb l'ajut de reclam. Aquest fet no es va produir el 2003 i es va fer parcialment al 2005.

L'espècie més capturada va ser la Boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus*, amb 1.681 primeres captures. La seguei-

xen en nombre de captures el Tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* (1.247), l'Oreneta vulgar *Hirundo rustica* (955), el Teixidor *Remiz pendulinus* (366), el Verdum *Carduelis chloris* (299), el Rossinyol bord *Cettia cetti* (278), el Mosquiter comú *Phylloscopus collybita* (247), el Repicatalons *Emberiza schoeniclus* (182), l'Estornell vulgar *Sturnus vulgaris* (150), el Tallarol gros *Sylvia borin* (123), el Mosquiter de passa *Phylloscopus trochilus* (118), el Pinsà comú *Fringilla coelebs* (114), la Mallerenga blava *Parus caeruleus* (103), el Blauet *Alcedo atthis* (99) i l'Estornell negre *Sturnus unicolor* (87).

Com a espècies interessants, cal destacar la captura d'un Xarxet *Anas crecca*, un Agró roig *Ardea purpurea*, 2 Enganyapastors *Caprimulgus europaeus*,

CAMPANYES Resultats de la campanya de tardor 2005 al canyissar de Sebes (Flix)

una Verderola *Emberiza citrinella*, 7 Pinsans mecs *Fringilla montifringilla*, un Becadell *Gallinago gallinago*, 3 Orenetes cua-rogenques *Hirundo daurica*, un Xot *Otus scops*, 2 Tallarols emmascarats *Sylvia hortensis* i 2 Reietons *Regulus regulus*.

Es van fer 20 recuperacions estrangeres:

- 10 Teixidors (5 d'Alemanya, 4 de França i 1 de Suïssa)
- 4 Boscarles de canyar (2 de Bèlgica, 1 d'Alemanya i 1 de Txèquia)
- 2 Repicatalons (1 de Suïssa i 1 d'Alemanya)
- 1 Tallarol gros i 1 Oreneta vulgar (Gran Bretanya)
- 1 Lluer (Noruega)
- 1 Tallarol de casquet (Bèlgica)

A més, es van recuperar 2 teixidors de fora de Catalunya i a principi de novembre es va detectar un desplaçament d'aquesta espècie entre les estacions de Sebes i Canal Vell (59 km) en 14 dies.

Pinsà mec
Fringilla montifringilla

La campanya de 2005 es va caracteritzar per l'augment espectacular en el nombre de captures de Teixidor, que va doblar les xifres dels dos anys anteriors. Una altra espècie que va experimentar un increment important de captures va ser la Mallerenga blava, que va doblar les xifres de l'any 2003 i va quadruplicar les del 2004. A l'altra banda hi trobem el Rossinyol bord, amb un descens

del 25% i del 37% respecte al 2003 i 2004, respectivament, i el Tallarol capnegre *Sylvia melanocephala*, les 45 primeres captures del qual suposen un 75% de descens respecte als dos anys anteriors. També el Blauet ha vist disminuir el nombre de captures amb 50 i 30 exemplars menys que al 2003 i 2004, respectivament.

Agraïments

La campanya es va dur a terme gràcies al suport de l'Ajuntament de Flix, la Fundació Territori i Paisatge i el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre. També cal agrair la col·laboració del Grup de Natura Freixe i de tots aquells que van passar per Sebes durant aquests 4 mesos. Les tasques d'anellament les van realitzar J. Bernal, J.M. Cumplido, J.C. Fernández, J. Feliu, M. Bonilla, M.A. Fuentes i M. Olivé.

MARC OLIVÉ
m.olive@gmail.com

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Setembre-Desembre 2005

La tardor de 2005 serà recordada per les rareses anellades al delta de l'Ebre, especialment per la captura d'un Tord de Naumann, el primer per a Catalunya i Espanya, però també per la quantitat i diversitat de fringil·lids que arribaren del nord o la sobtada irrupció de mallerengues blaves, que es van veure per tot arreu. També es van detectar algunes anàtides escasses, i espècies com la Fredeluga gregària de Lleida que apareixen amb certa regularitat.

Setembre

Amb la majoria dels ànecs hivernants encara per arribar, a la platja dels Prats, Vilaseca, es va veure un Ànec canyella *Tadorna ferruginea*, jove o subadult, el dia 21. En un any en què s'han registrat també altres flamencs nans en diferents punts de l'est peninsular, els dos *Phoenicopterus minor* que van arribar a la punta de la Banya, delta de l'Ebre, a finals de juliol, encara restaren a la zona durant el setembre; a partir del dia 9 un tercer

ocell s'hi va afegir. En el seguiment dels rapinyaires que es va fer al coll de Plaja, PN l'Albera, es va veure un mascle de 3r any d'Arpella pàl·lida russa *Circus macrourus* el dia 1, la qual va restar a l'àrea fins l'endemà. Curiosament, aquest exemplar va empaitar un Corriol pit-roig *Charadrius morinellus* que hi havia als prats de la carena del coll de Plaja. Dels diferents corriols pit-rojos que es van veure a Catalunya en migració, un es va aturar a la teulada de l'em-

barcador de l'Encanyissada, delta de l'Ebre, el dia 6, just davant de la casa Verda, per sorpresa de l'ornitòleg estranger que el va trobar en aquest hàbitat tan 'inusual'.

El dia 3 es va veure també a l'Ebre una Siseta cendrosa *Xenus cinereus* a la badia del Fangar, detectada almenys fins al dia 25. Al mateix delta, la Gavina de Delaware *Larus delawarensis* que s'havia vist els mesos anteriors, es va tornar a observar associada amb gavians argentats

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Larus michahellis el dia 3, als voltants de la Tancada. El dia 24, a Olesa de Montserrat, es va observar una **Guatlla maresa** *Crex crex*. Durant el setembre es van veure dues **cueretes citrines** *Motacilla citreola*, una va ser fotografiada el dia 5 als Muntanyans de Torredembarra, mentre que el dia 14 es va anellar un juvenil al Canal Vell, delta de l'Ebre.

Octubre

El presumible híbrid de **Martinet dels esculls** i **Martinet blanc** *Egretta gularis* x *E. garzetta* que es veu per la zona de la Tancada, al delta de l'Ebre, es va relocalitzar el dia 16. Al mateix delta, però a l'illa de Buda, es va trobar un **Ibis sagrat** *Threskiornis aethiopicus* el dia 13. Al delta del Llobregat es va localitzar un **Sisó** *Tetrax tetrax* a la maresma de les Filipines entre els dies 10 i 30 que va ser observat per nombrosos visitants. Durant aquest mes i coincidint amb l'entrada de **Fredelugues** *Vanellus vanellus* es va citar una **Fredeluga gregària** *Vanellus gregarius* el dia 23 a l'estany d'Ivars, el Pla d'Urgell, on hi va restar fins a final de mes. També a Ivars s'havia vist un jove d'**Esparver d'espatlles negres** *Elanus caeruleus* el dia 16, coincidint amb el màxim històric registrat de pas de rapinyaires al Garraf: 401 rapinyaires el dia 15 en vuit hores, xifra màxima assolida des de 1989, i que va incloure 386 **xoriguers grossos** *Falco tinnunculus* i 3 **falcons de la reina** *Feleonorae*. El dia 26 es va detectar una **Fotja banyuda** *Fulica cristata* marcada amb el collar de PVC 'UT' als calaixos de depuració de ca l'Arana, delta del Llobregat. És un dels exemplars que van ser alliberats a la zona l'abril de 2003 i que també s'havia vist al delta de l'Ebre el febrer de 2004 i que, com altres exemplars, va tornant al delta del Llobregat de tant en tant. En una altra zona en procés de recuperació, els aiguamolls de Molins de Rei, es va trobar un juvenil de **Territ pectoral** *Calidris melanotos* el 30 de setembre, el qual va restar

a la zona fins el dia 5 oferint bones oportunitats de ser fotografiat i estudiat a curta distància. Al port de Tarragona es va localitzar un **Xatrac gros** *Sterna caspia* el dia 12 i el segon **Gavià argentat de potes roses** de la temporada el dia 16; precisament d'aquesta espècie es va fer el primer registre per a les comarques de Girona el dia 31 a l'estany de Pedret, Alt Empordà. El dia 7 es va detectar la primera **Piula grossa** *Anthus richardi* que hivernaria, com els anys anteriors, als erms de la Tancada, delta de l'Ebre, i el dia 23 ja eren quatre els ocells que formaven aquest grupet. El pas de tardor pel cap de Creus va ser intens a

Corriol pit-roig
Charadrius morinellus

Stephen Christopher

mitjans de mes, amb el primer **Tord ala-roig** *Turdus iliacus* el dia 16 i uns 300 **pardals comuns** *Passer domesticus migratoris* (!) en un mes que seria bo a tot el país per als **lluers** *Carduelis spinus* i la quantitat de **mallerengues blaves** *Parus caeruleus* que s'observaren, fins i tot al mig de ciutats i en aiguamolls on són poc freqüents (per exemple, 45 ocells anellats al delta del Llobregat entre els dies 5 i 31 amb màxims cap a finals de mes). L'anellament regular dut a terme a l'illa de Buda dins el Parc Natural del Delta de l'Ebre donaria força sorpreses aquesta tardor. La primera va ser un **Mosquiter reietó** *Phylloscopus proregulus*, el segon per a Catalunya, anellat el dia 18. L'endemà, al mateix indret, es va trampejar i anellar un **Mosquiter comú siberià** *P. collybita tristis*. Els mateixos dies es registraren dos **mosqueters de doble ratlla** *Phylloscopus inornatus*, també anellats:

un el dia 20 als estanys de Jordà, Santa Pau, Garrotxa, i encara un segon el dia 29 al mateix indret. Al delta del Llobregat, i també en el decurs de les tasques d'anellament, es va anellar un primer hivern de **Repicalons petit** *Emberiza pusilla* en el millor any per a l'espècie a la zona (tres registres el 2005).

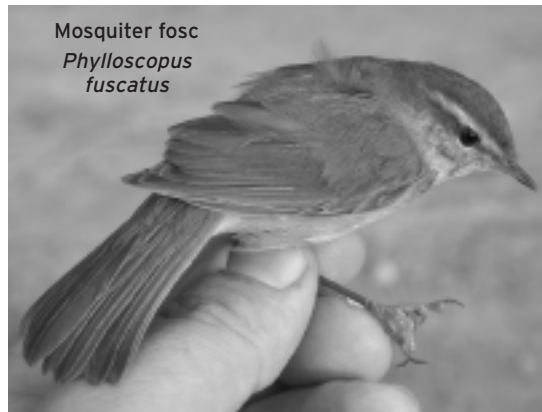
Novembre

Als Salats i Muntanyans, Torredembarra, va arribar una **Oca de collar** *Brantha bernicla bernicla* que es va veure a finals de mes. A la maresma de les Filipines, delta del Llobregat, el dia 4 va arribar una **Oca egípcia** *Alopochen aegyptiaca* que només va restar a la zona unes poques hores. I fidel a la seva cita dels darrers anys, el dia 24 es va trobar, per primera vegada aquesta temporada, el **Xarxet de Carolina** *Anas carolinensis* enmig d'un grup d'uns 2500 **xarxets** *Anas crecca* als aiguamolls de l'Empordà. En aquest mateix lloc el dia 12 s'havia trobat el segon **Morell de Collar** *Aythya collaris* per a Catalunya: una femella adulta a l'estany d'en Turies que es va veure fins finals de mes a prop del Cortalet; molt prop d'aquest hi restà fins finals d'any una **Oca riallera grossa** *Anser albifrons* enmig d'un grup d'oques. El dia 30 i coincidint amb importants fredorades al centre i nord d'Europa, va aparèixer només a un centenar escàs de metres del límit del Parc Natural, un **Bec de serra petit** *Mergus albellus*: una femella/1r hivern a la bassa de rec de Pedret, Alt Empordà, que l'endemà ja havia desaparegut. Al delta del Llobregat hi restà a l'estany de cal Tet des del dia 23 i fins l'entrada del 2006 una femella adulta de **Morell d'ulls grocs** *Bucephala clangula*. Al delta de l'Ebre es va tornar a veure i fotografiar el **martinet híbrid** de la Tancada el dia 6. Aquest ocell, que inicialment era de tons més perlats en un any s'ha fet més fosc i el seu seguiment està aportant interessants dades sobre la variabilitat d'aquests presumibles híbrids. A l'aiguabarreig Segre-Cinca hi havia cinc **agrons blancs** *Egretta alba*

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

el dia 20. Al mateix delta, els tres flamencs nans de la Punta de la Banya encara hi eren presents el dia 2 en mig del grup de 5400 **flamencs rosats** *Phoenicopterus roseus*. A Lleida, la **Fredeguga gregària** *Vanellus gregarius* d'Ivars, aquesta tardor ja amb l'estany inundat, va ser vista, almenys, fins el dia 2 i just aquell dia i de forma simultània, un altre primer hivern es va trobar a l'estany del Cortalet, PN Aiguamolls de l'Empordà, on hi va restar fins l'endemà. El dia 6 es va observar al port de Tarragona un **Gavià argentat de potes roses** *Larus argentatus* en plomatge de 2n estiu cap a 3r hivern de la forma nominal, el primer registre conegut d'aquesta subespècie a Catalunya. A banda dels ocells del delta de l'Ebre que restaren a la zona durant el setembre, el dia 1 es va veure una **Piula grossa** en pas a la platja de Vilanova i la Geltrú, Garraf, i un altre va ser trobat prop l'estany d'en Turies, aiguamolls de l'Empordà, el dia 15. L'ocell de l'any 2005 va ser sense dubte un **Tord de Naumann** *Turdus [naumanni] naumanni*, primer per a Catalunya i Espanya, un primer hivern femella que va ser trampejat el vespre del dia 23 a l'illa de Buda, la revel·lació quant a anellament de rareses de la temporada. L'ocell, trampejat a la darrera batuda, ja de nit, va ser conservat per ser alliberat l'endemà, cosa que va possibilitar que 24 observadors el veiessin, alguns després de viatjar més de 300 km. El dia 24 va ser alliberat a Buda, i cap a les 10 del matí se'l va escoltar reclamant al bosc de ribera de l'Ebre. El trampeig i anellament d'ocells interessants va continuar la tendència del mes anterior quant a la captura de **Mosqueters de doble ratlla** amb un ocell al Canal Vell, PN Delta de l'Ebre, el dia 13 i un altre a Sant Fost de Campsentelles, Vallès Oriental, el dia 16. Més rar va ser el **Mosqueter fosc** *Phylloscopus fuscatus* de primer hivern, quart per a l'Estat i segon per a Catalunya, anellat el dia 19 també a Buda, delta de l'Ebre, mentre molts socis

de l'ICO rebíem la notícia en el decurs del dinar dels actes de commemoració del 30è aniversari de l'entitat. A finals de mes a Vic, Osona, es va detectar un mascle de **Cotxa fumada** amb força coloració vermellosa a les parts inferiors, cosa que s'interpreta com un presumible híbrid entre *Phoenicurus phoenicurus* x *Phoenicurus ochruros*. El novembre sobretot va estar protagonitzat per una arribada important de fringíl·lids que va incloure **durbecs** *Coccothraustes* i **pinsans mecs** *Fringilla montifringilla* i dues citacions de **Pinsà carminat** *Carpodacus erythrurus*: un probable mascle va ser vist a prop del turó de Puig-

Mosqueter fosc
Phylloscopus fuscatus

David Bigas

seslloses, Vic, Osona, el dia 26, i el mateix dia un primer hivern es va veure als Salats i Muntanyans, Torredembarra al Tarragonès. A les comarques de Girona a finals de mes es van veure dos **Sits blancs** *Plectrophenax nivalis*, un a Cadaqués el dia 20 i l'altre a Tregurà el dia 21.

Desembre

Després de la citació de Torredembarra el més anterior, cinc **oques de collar** van aparèixer a la badia del Fangar, on van restar tot el mes. Al riu Llobregat es va veure una **Oca de galta blanca** *Brantha leucopsis* a Sant Andreu de la Barca el dia 4 i dos dies després un altre individu al delta de l'Ebre. Als Aiguamolls va continuar present el **Xarxet de Carolina** tot el mes enmig d'un grup de 5000 **Xarxets comuns** presents el desembre al Parc. Als mateixos Aiguamolls, el **Morell de collar** es va veure fins el dia

5 primer i després un altre cop el dia 23. Un **Ànec de Jamaica** *Oxyura jamaicensis* de primer hivern va arribar a la Vidala, delta del Llobregat, el dia 14 (tercera citació per a la zona), i va restar en aquest lloc fins que va ser controlat el dia 28 (tercer per a la zona). Als Aiguamolls durant aquest mes es van fer dues observacions d'**Àguila cridanera** *Aquila clanga*, presumiblement del mateix individu. Des de la nova desembocadura del Llobregat es va detectar un **Cabussó orellut** el dia 22 on també es va veure durant uns dies una **Calàbria agulla** *Gavia arctica*, rara a la zona i que va ser seguida per una **Calàbria grossa** *Gavia immer* el dia 29 que va restar amb l'agulla fins a finals d'any. Al delta de l'Ebre també es van veure dos **cabussos orelluts** més cap a mitjans de mes. El **Martinet dels esculls** híbrid de la Tancada va ser vist el dia 17. A partir del dia 19 va aprèixer una **Cigonya Negra** *Ciconia nigra* a la reserva natural de Sebes a Flix, Ribera d'Ebre. El dia 3 es va veure un jove d'**Àguila daurada** *Aquila chrysaetos* al Barcelonès: un ocell sobre el riu Besós, a Sant Adrià. En potser la millor tardor per a l'espècie a la Península, només una **Gavina capnegra americana** *Larus atricilla* va arribar a Catalunya i va ser un primer hivern que es va trobar a Vilanova i la Geltrú el dia 5 i que va restar a la zona només fins l'endemà. Als erms de la Tancada es van anar citant les quatre **piules grosses** almenys fins el dia 10, ja que a finals de mes només se'n veien dues de forma regular. Una altra **Piula grossa** va ser trobada a les Borges del Camp, Baix Camp, el dia 12. A la collada de Toses, Ripollès, es va detectar un estol de més de 400 **pardals d'ala blanca** *Montifringilla nivalis* i el dia 18 es va veure un **Sit blanc** *Plectrophenax nivalis* a la teulada del restaurant que hi ha a la platja de la Marquesa, al delta de l'Ebre, dos exemplars al cap d'uns dies i un tercer individu a l'hemidelta sud.

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Noves espècies anellades a Catalunya

Tord de Naumann *Turdus naumanni naumanni*

La captura per a l'anellament d'un Tord de Naumann a l'illa de Buda, delta de l'Ebre, el passat mes de novembre suposa una de les troballes més rellevants de l'any passat i, a més, una nova espècie anellada a Catalunya.

Dins el programa de seguiment que es realitza de les poblacions d'ocells a l'illa de Buda, el Parc Natural del Delta de l'Ebre va engegar una campanya d'anellament que es va iniciar el 19 de setembre i va finalitzar el 27 de novembre, tot i que finalment les xarxes van restar operatives només 49 dies.

En termes generals aquesta campanya ha resultat molt productiva, tant pel que fa a termes quantitius, amb un total de 4.107 ocells anellats de 57 espècies diferents, com qualitius, amb l'anellament d'un Mosquiter reietó *Phylloscopus proregulus*, un Mosquiter fosc *Phylloscopus fuscatus*, que resulten segones citacions per Catalunya, i un Mosquiter siberià *Phylloscopus collybita tristis*. A més, s'anellaren dos exemplars de Mallerenga petita *Parus ater* i s'observaren tres exemplars de Durbec *Coccothraustes coccothraustes* i un de Mallerenga emplomallada *Parus cristatus*, que són veritables rareses a nivell local. A tall anecdòtic esmentar la captura de dues Àligues calçades *Hieraetus pennatus*, juvenils de fase clara i fosca, en batudes consecutives.

Tot i l'anellament de dues rareses de primera magnitud, l'estrella de la campanya, però, va ser un Tord de Naumann *Turdus naumanni naumanni*. Una femella de primer hivern, capturat el dia 23 de novembre. Aquest anellament representa la primera citació per al conjunt de la península Ibèrica i un dels menys de quinze registres coneguts per a tot el Paleàrtic Occidental. L'ocell va caure a l'última batuda, quan era ja fosc, motiu pel qual es va decidir alliberar-lo

l'endemà. Això va permetre, de retruc, que fos observat per un bon nombre d'ornitòlegs, fins a 24 diferents, tant dels que viuen al delta de l'Ebre, com vinguts des de Tarragona, Barcelona i fins i tot la Garrotxa. Ja que l'accés a l'illa de Buda estava restringit, es va decidir portar l'ocell a l'Estació Biològica del Canal Vell. Un cop allí, fou guardat en una col·lector opac, lluny del xivarri que feien els que s'hi anaven congregant. L'ocell únicament va ser examinat en dues ocasions, perquè pogués ser vist en primer lloc pel torn d'ornitòlegs locals i, posteriorment, pel segon de forans. En tots els casos l'ocell va estar menys de cinc minuts fora del col·lector, no es va permetre la realització de fotografies amb flash i únicament fou manipulat per una persona. Finalment, l'endemà a trenc d'alba, fou alliberat al mateix lloc on es capturà, moment en que es va poder comprovar que volava perfectament bé. Tres hores més tard, al voltant de les 11 de les matí, es va poder sentir per darrer cop el seu reclam en una petita taca de bosc de ribera, a uns centenars de metres d'on s'havia alliberat.

Fotos: David Bigas

Dades de l'anellament:

Localitat: illa de Buda, Sant Jaume d'Enveja, Tarragona

Data: 23.11.2005

Anella: ICONA 3254499

Edat: Euring 3 (1r hivern)

Sexe: femella

Ala: 133,5 mm

3ªP: 103,5 mm

Pes: 73,9 gr

Greix: 1

Musculatura: 2

Observadors: David Bigas, Julia Piccardo, Francesc Vidal, Laura Fortunyó, Iolanda Bel, Yago Brugnoli, Mariano Cebolla, Marc Pérez, Toni Alonso, Rafael Armada, Albert Cama, Joan Castelló, José Luis Copete, Oriol Clarabuch, Lluís Estrada, Joan Ferré, Ricard Gutiérrez, Iben Hove Sorensen, Cristian Jensen, Gabriel de Jesús, Ferran López, Maria Llover, Daniel Roca i Sergi Sales.

Agraïments: Tot i que, lamentablement, no van poder veure el tord, estic agraït i en deute amb en Jordi Roig, Raimundo Tomàs i Javier Llambriçh, perquè no van dubtar a donar-me un cop de mà quan les coses es torçaven, facilitant-me enormement l'estada i el treball a l'illa.

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

ORYX esponsoritza la secció novetats bibliogràfiques

Paulson, D. 2005

Shorebirds of North America. The photographic guide

Christopher Helm, London. 384 pp., 534 fotografies a color.

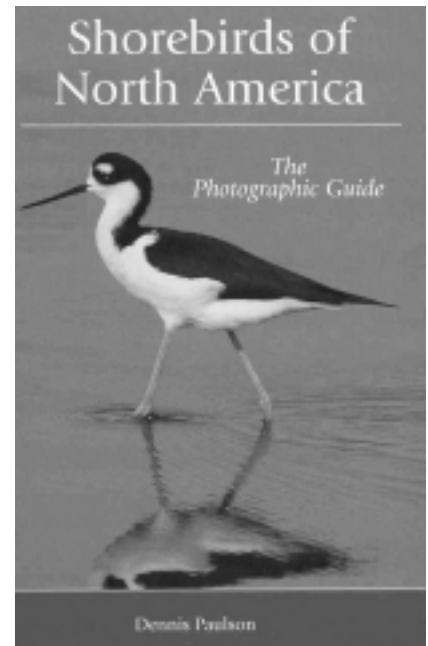
La identificació dels limícoles rars és un dels reptes més emocionants que ens podem trobar durant la feina de camp. Aquesta nova obra dedicada als limícoles d'Amèrica del Nord suposa una eina molt útil i, a la vegada, omple un buit important de la bibliografia ornitològica.

Aquesta guia cal considerar-la com una obra exclusivament centrada en la identificació, amb una breu introducció on els diversos punts que es tracten, com anatomia, muda, variació sexual, etc., s'enfoquen exclusivament dins d'aquest context. En aquest llibre es descriuen les 94 espècies de limícoles citades a Amèrica del Nord, incloent les diverses rareses que s'hagin pogut veure, mantenint el mateix nivell d'informació per a cadascuna de les espècies, sigui quin sigui el seu estatus en aquesta àrea geogràfica.

El llibre està molt ben il·lustrat, i compta amb 534 fotografies a color, amb un total que varia entre 4 i 7 fotos per espècie, però que pot arribar a les 11 en espècies amb gran varietat de plomatges.

Aquestes fotografies, en general, són de gran qualitat i fetes a diverses parts del món, per tal de documentar amb la major qualitat possible les espècies divagants a Amèrica del Nord, com per exemple, les imatges d'*Eurynhynchus pygmeus* fetes a Rússia i al Japó. Al costat de cada imatge es comenten els trets que possibiliten la identificació, sexat i/o datat. El fet de centrar tota l'obra en l'anàlisi d'imatges fotogràfiques limita en alguns casos que es puguin explicitar aquells punts bàsics per la identificació que serien més fàcils de representar amb dibuixos.

Per a cada espècie es donen mesures de tamany, descripcions de plomatges, identificació, característiques en vol, veu, comportament, hàbitat i distribució; això comporta que a la part final del llibre es trobin 3 pàgines de referències. La qualitat del text varia segons les espècies: ben explicat i documentat en aquells limícoles més abundants, i amb comentaris més pobres per a aquelles espècies considerades divagants, cosa que dificultaria el seu ús per als ornitòlegs nord-americans a la recerca de rareses. Un aspecte que probablement s'hauria pogut tractar amb major detall són els quadres comparatius entre

les espècies més semblants i amb major dificultat d'identificació com les imatges simultànies d'ales que si es presenten de *Calidris minutilla*, *Calidris pusilla* i *Calidris minuta*. Això, sens dubte, facilitaria molt la distinció entre aquestes espècies.

En resum, es tracta d'una guia de gran utilitat per als ornitòlegs de casa nostra, sobretot en el moment de detectar les diverses espècies de limícoles americanes que ens arriben a Catalunya; el seu format fàcil d'utilitzar i el preu força ajustat (24,99 ?) per la gran quantitat de fotografies que presenta són valors afegits que no cal menysprear.

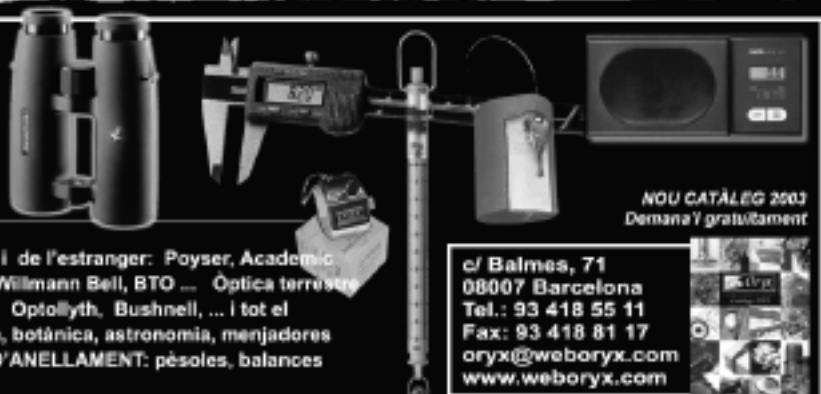
SERGI SALES

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticron, Optollyth, Bushnell, ... I tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèssoles, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

AGENDA

CAMPANYES

Coordinador:

Oriol Clarabuch. Tf. 656 32 72 23

2 de març al 30 de maig

Campanya d'anellament *Piccole Isole* 2006 als Aiguamolls de l'Empordà

Nova campanya d'anellament sobre la migració prenupcial de passeriformes als Aiguamolls inscrita dins el projecte *Piccole Isole*.

16 de març al 15 de maig

Campanya d'anellament *Piccole Isole* 2004 al delta de l'Ebre

L'estació de Canal Vell a Deltebre estarà en funcionament des del 16 de març al 15 de maig, i es farà un seguiment del pas primaveral de passeriformes.

CURSOS DE L'ICO

Podeu fer la preinscripció als cursos a través del formulari que trobareu al nostre web (www.ornitologia.org) o posant-vos en contacte directament amb l'ICO.

La data límit de preinscripció per a cada curs està fixada als 8 dies naturals abans del seu inici. El nombre de places és limitat.

Per a més informació:

Gabriel Gargallo
ornitologia@ornitologia.org,
Tf. 93 458 78 93

Cursos d'introducció a l'anellament

Dirigit a aquelles persones amb coneixements d'ornitologia que vulguin iniciar o ampliar la seva formació en el món de l'anellament.

Can Jordà, Santa Susanna

CODI CURS: A1

Classe teòrica: Masia "Can Jordà" (Sta Sussanna)

Dates: 11-12 de març

Espai Natural de Sebes, Flix

CODI CURS: A2

Classe teòrica: Mas del Director (Espai Natural de Sebes, Flix)

Dates: 22-23 d'abril

Refugi del Rebost, Bagà, Parc Natural del Cadí-Moixerò

CODI CURS: A3

Classe teòrica: Refugi del Rebost (Bagà)

Dates: 27-28 de maig

Curs d'iniciació dels ocells mitjançant la veu i el cant

Dirigit a persones que vulguin millorar la seva capacitat per identificar els ocells auditivament.

Parc de Collserola

(bosc i brolles de caire mediterrani)

CODI CURS: C11

Classe teòrica: Estació Biològica de Can Balasc (Parc de Collserola, Barcelona)

Dates: 8-9 d'abril

Plana de Lleida

(ambients oberts de secà)

CODI CURS: C1

Classe teòrica: Centre d'Educació Ambiental de Lleida (Lleida)

Dates: 20-21 de maig

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2006. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2006 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 p) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 p) Menor de 18 anys (12,02 p) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertocin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 200_____

Institut Català d'Ornitologia

Museu de Ciències Naturals (Zoologia)

Passeig Picasso, s/n

08003 Barcelona

Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org

Pàgina web: www.ornitologia.org

